A Herman Ottó Intézet helye és szerepe a közfoglalkoztatásban

MEZŐSZENTGYÖRGYI DÁVID – ROMVÁRI RÓBERT

Kulcsszavak: szakképzés, LHH, vidék, mezőgazdaság.
JEL-kód: Q13.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A közfoglalkoztatás alapvető célja a munkanélküliség és az elsődleges munkaerőpiac közötti átmenet biztosítása. Az elmúlt években mind a közfoglalkoztatási képzések, mind pedig magában a közfoglalkoztatásban résztvevők száma is folyamatosan emelkedett. A Herman Ottó Intézet (a továbbiakban: HOI) és jogelődje 2013 és 2015 között a mezőgazdasági termeléshez kapcsolódó állatgondozó, kerti munkás, illetve a sajtkészítő részszakképzéseket koordinálta. A 11 megye 106 települését érintő, összesen 139 megtartott képzést több mint 2400-an fejezték be sikeres vizsgával és kaptak lehetőséget a nagy élőmunka-igényű állattenyésztési és kertészeti ágazatokban való elhelyezkedésre. A bemutatott adatok alapján jól érzékelhető, hogy a program által érintett leghátrányosabb helyzetű kistérségekben (LHH) feltűnően magas az alulképzettek aránya, azaz megállapítható, hogy a HOI koordinálásában megvalósult képzések a ténylegesen rászorult célcsoportokat érték el. Magyarország az Európai Unióhoz hasonlóan kiemelten fontosnak tartja a foglalkoztatás bővítését, egyúttal az alacsony iskolai végzettségűek felzárkóztatását, támogatását. Jelen tanulmány egy, a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élők számára meghirdetett program eredményeit mutatja be, összhangban a Vidékfejlesztési Program keretében célul tűzött munkahelyteremtéssel.[1]

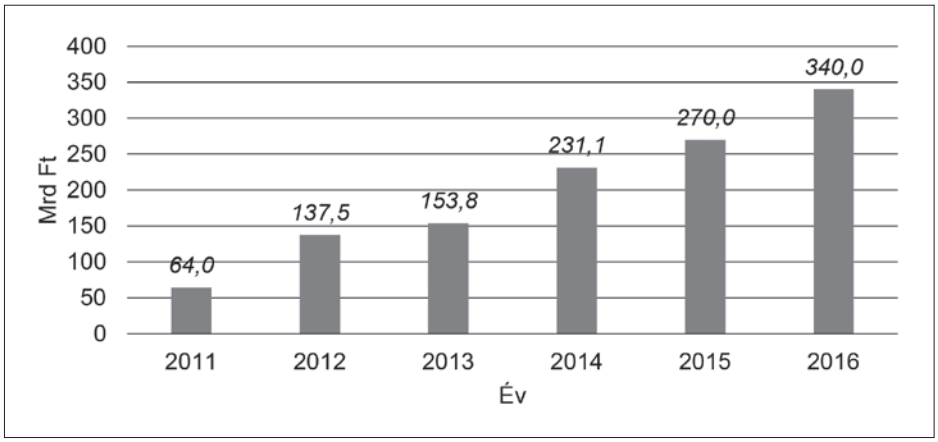
BEVEZETÉS

A közfoglalkoztatás a munkaviszony egy speciális formája. A mai értelemben vett közfoglalkoztatás elődje a közmunka volt. *Gróf Andrássy Gyula* 1873-as kezdeményezése nyomán alakult meg a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, melynek elsődleges feladata a városfejlesztés volt, míg a foglalkoztatási kérdések csupán másodlagos szerepet töltöttek be.

A közfoglalkoztatás jellemző formája 1987 és 1996 között a közhasznú munkavégzés volt, s 1996-ban vezették be a közmunkaprogramot. A 2000-es évek elejétől kezdve indult az önkormányzatok által szervezett közcélú foglalkoztatás, mely jellemzően két funkciót látott el: a nyílt munkaerőpiacra történő visszavezetés, valamint azon személyek kizárása a segélyezésből, akik nem vállaltak szerepet a közfoglalkoztatásból. *Szabó (2013)* szerint ezekkel a lépésekkel az amúgy makroszintű foglalkoztatási probléma kezelését önkormányzati hatáskörbe helyezték át. A 2008-as évben indították el az „Út a munkához” elnevezésű programot,

[1] Az írás a Gazdálkodás Szerkesztőbizottsága és Baráti Köre, valamint a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kara által szervezett A humánerőforrás helyzete (múlt/jelen/jövő) a hazai élelmiszer-gazdaságban című konferencián elhangzott előadás alapján készült (Debreceni Egyetem GTK, 2016. április 22.).

1. ábra
Közfoglalkoztatási célokra allokált költségvetési források alakulása 2011 és 2016 között

Forrás: saját szerkesztés

melynek vezérmondata a „segély helyett munka" volt (*Bakó et al., 2014*).

Az elmúlt években a közfoglalkoztatásban jelentős változások történtek, ugyanis 2011-től megszűnt a közmunkaprogram, a közcélú munka, illetve a közhasznú munkavégzés. Helyettük az egyszerűsítés jegyében létrejött az egységes közfoglalkoztatás rendszere, aminek legfontosabb célja, hogy munkalehetőséget biztosítson azoknak, akik tartósan kiszorultak a munkaerőpiacról. A rendszer újítása volt továbbá, hogy az állam és az önkormányzatok mellett immár egyházak és szociális szövetkezetek is lehettek közfoglalkoztatók.

Fontos hangsúlyozni, hogy az egységes közfoglalkoztatásban kizárólag olyan – a munkaügyi kirendeltség által közvetített – álláskeresők vehetnek részt, akik elsősorban foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult személyek.

Az új rendszer szabályozását a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény tartalmazza. Cél – mind az egyén, mind a társadalom számára – az értékteremtő munka biztosítása, továbbá a területi aránytalanságok csökkentése (*Uszkai, 2014*). A közfoglalkoztatás az ország minden területén működik, azonban a hátrányos, illetve a leghátrányosabb helyzetű térségekben kiemelt jelentőségű. A közfoglalkoztatás szakmai irányításáért a Belügyminisztérium felel. A 2011. évtől az alábbi közfoglalkoztatási formák működnek:

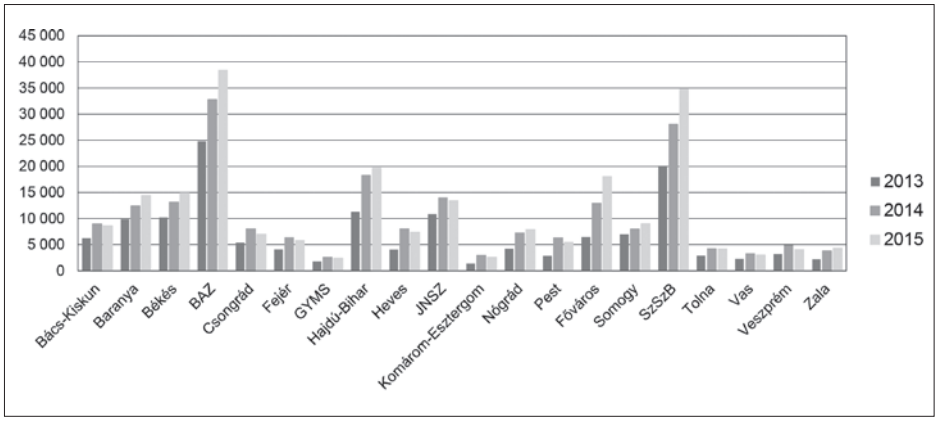
- rövid időtartamú közfoglalkoztatás;
- hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás;
- országos közfoglalkoztatási program;
- értékteremtő közfoglalkoztatás;
- startmunka mintaprogramok;
- vállalkozás részére foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő személy foglalkoztatásához nyújtható támogatás.

A közfoglalkoztatási rendszert Magyarország kormánya ugyanakkor ideiglenes foglalkoztatási formának, átmeneti munkalehetőségnek tekinti, mivel a rendszer elsődleges célja megkönnyíteni a közfoglalkoztatott elsődleges és/vagy másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedését.

A közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény szerint közfoglalkoztatott az, aki munkaviszonyt létesíthet, 16. életévét

2. ábra

A közfoglalkoztatásban résztvevők száma megyénként 2013 és 2015 között

Forrás: saját szerkesztés

betöltötte, és a kormányhivatalnál regisztrált álláskereső (foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő, illetve álláskeresési vagy szociális ellátásra nem jogosult álláskereső) vagy a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól szóló 2011. évi CXCI. törvény szerinti rehabilitációs ellátásban részesülő személy.

Közfoglalkoztatási célokra allokált költségvetési források változását az 1. ábra mutatja be.

Az 1. ábrán jól látható, hogy a vizsgált időszakban Magyarország költségvetéséből a közfoglalkoztatási célokra allokált források évről évre növekednek. Ezzel párhuzamosan a közfoglalkoztatásba vont személyek száma is növekszik (2. ábra).

Az országos adatokat vizsgálva megállapítható, hogy a közfoglalkoztatásban részt vevő személyek legnagyobb számban Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, valamint Hajdú-Bihar megyében élnek. A 2. ábrán vizsgált időszakban, vagyis 2013 és 2015 között a közfoglalkoztatásban érintett személyek száma 134 ezerről 207 ezerre emelkedett.

A közfoglalkoztatás egyik fontos működési területe a mezőgazdaság, illetve az élelmiszer-termelés, mely ágazatok szerepe jelentős a vidéken élők foglalkoztatásában. Az alacsony iskolai végzettségű és munkahelyüket vesztett embereknek olyan megoldást szükséges kínálni, amely hosszú távon biztosítja számukra a biztos megélhetést és segíti az elsődleges munkaerőpiacra történő visszakerülésüket. Hangsúlyozni kell, hogy a közfoglalkoztatás keretében indított mezőgazdasági programok a helybeli lehetőségek, adottságok kihasználásával tudják biztosítani a területen élő népesség zöldség-, gyümölcs-, valamint az állattenyésztéshez elengedhetetlen takarmányszükségleteit.

Sok esetben a mélyszegénységben élők egyetlen lehetősége az életfeltételek javítására a közfoglalkoztatási programok, illetve képzések. A helyben szervezett programok egyik legfontosabb célja a települések lakosainak megtartása, illetve a helyi erőforrások kihasználásával a szegénység kimozdítása a hosszú ideje tartó mozdulatlanságból.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A közfoglalkoztatási rendszer kialakulása és rövid jellemzése szakirodalmi adatok feldolgozása alapján készült. A közfoglalkoztatási célokra allokált források változása, továbbá a közfoglalkoztatási programokba bevont személyek számának növekedése a

Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján kerül bemutatásra. Végül a HOI által koordinált és lebonyolított *Újra tanulok* című képzés adatai alapján készített diagramok, táblázatok, illetve térinformatikai program segítségével elkészített tematikus térképek mutatják be a projekt legfontosabb eredményeit.

EREDMÉNYEK – ÚJRA TANULOK KÉPZÉSEK

A közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzések 2011-ben indultak először. A képzések során felmerülő közfoglalkoztatási költségeket a Belügyminisztérium, a képzés költségeit pedig a TÁMOP 2.1.6-12/1-2012-0001 azonosítószámú kiemelt projekt biztosította. Az Újra tanulok című projekt keretében indított képzéseket és néhány fontosabb eredményt az 1. táblázat tartalmazza. A projekt országos jelentőségű, melyet a nemzeti munkaügyi hivatalok a területileg illetékes kormányhivatalokkal közösen valósítanak meg. A projekt általános célja:

- a felnőtt lakosság képzettségi színvonalának növelése;
- a felnőttképzésben résztvevők számának és arányának bővítése;
- a felnőttek tanulási kedvének javítása;
- a munkaadók szakképzett munkaerővel való jobb ellátása.

Az 1. táblázatban bemutatott képzések közös jellemzője, hogy gyakorlatorientáltak. A téli, illetve az országos közmunkaprogramokra az ország minden térségéből kapcsolódhatnak önkormányzatok, míg az LHH-kistérségekben induló képzésekhez kizárólag azon települési önkormányzatok csatlakozhattak, melyek a 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet szerint a 47 leghátrányosabb helyzetű kistérséghez tartoznak.

Jelen tanulmány az LHH-kistérségekben élőknek szervezett OKJ-s szakmai képzésekkel foglalkozik részleteiben. Az ezekben a térségekben élők az alábbi képzésekre jelentkezhettek:

- egészségfejlesztési segítő;
- sajtkészítő;
- cipőfelsőrész-készítő;
- női szabó;
- textiltermék-összeállító;
- kerti munkás;
- állattartó telepi munkás/állatgondozó;
- tisztítástechnológiai szakmunkás.

A Herman Ottó Intézet – és jogelődje, a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet – 2013 és 2015 között kifejezetten mezőgazdasági termeléshez kapcsolódó állatgondozó, kerti munkás, illetve a sajtkészítő képzéseket koordinálta. Ezen képzések hazánk leghátrányosabb helyzetű kistérségeiben élő alacsony iskolai végzettségű szakképzetlenek számára kínáltak lehetőséget. Az OKJ-s rendszerben megvalósított képzések általános jellem-

1. táblázat

Az Újra tanulok c. projekt keretében 2015. szeptemberig elért eredmények

Képzés megnevezése	Képzésbe bevontak száma, fő	Képzést sikeresen befejezők száma, fő	Képzésből lemorzsolódtak, fő
2013/2014. évi téli közfoglalkoztatás	99 571	94 319	5 107
2014/2015. évi téli közfoglalkoztatás	28 002	26 112	1 589
Startmunka mintaprogram	19 241	17 619	1 802
Országos programokhoz kapcsolódó képzés	14 869	13 682	153
Egyéb, közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzés	420	389	31
LHH-képzések	5 694	5 244	440

Forrás: Belügyminisztérium adatai alapján saját szerkesztés

zője, hogy az órák 30%-a elméleti, 70%-a pedig gyakorlati részből állt.

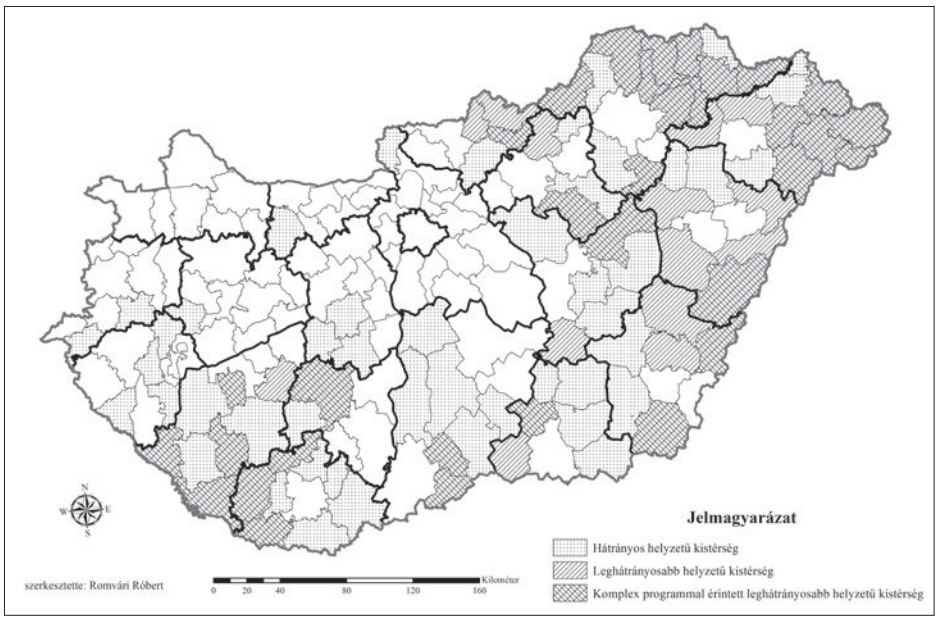
A Herman Ottó Intézet az Újra tanulok című kiemelt projekthez az egyik legrégebbi felelősségi területével, az agrárszakképzéssel kapcsolódik. Az intézet a szakképesítésért felelős miniszterrel mezőgazdasági, élelmiszer-ipari, agrárkörnyezet-gazdálkodási, növényvédelmi, térképészeti, földügyi, illetve környezetvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátásában közreműködik, hazai és nemzetközi programokat szervez és koordinál a termelői szaktanácsadás területén. A HOI nagy múltra tekint vissza felnőttképzési programok koordinációjában, illetve felnőttképzési tevékenységet végez. A leírtak mellett természet- és környezetvédelmi, informatikai, kutatás-fejlesztési, illetve közösségfejlesztési feladatokat is ellát a HOI.

Hazánkban a közigazgatási rendszer LAU-1 szintjét (korábban NUTS 4) 1994 és 2014 között – a mai rendszerrel szemben – nem járások, hanem 175 kistérség alkotta, egészen 2014. február 25-ig (*a kistérségi besorolást a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, valamint egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2014. évi XVI. törvény 264. § (12) bekezdése szüntette meg*). A kistérségek „helyét" a 2013-as közigazgatási reform értelmében (218/2012. (VIII. 13.) Korm. rendelet) a járások vették át. A kistérségek megállapításáról, lehatárolásáról és megváltoztatásának rendjéről szóló 244/2003. (XII. 18.) Korm. rendelet értelmében a kistérségek területfejlesztési-statisztikai területi egységek, melyek a közigazgatás területi feladatainak ellátásához szükséges illetékességi területek megállapításának is alapjai. Fontos hangsúlyozni, egy település csak egy kistérséghez tartozhat.

A kistérségeket gazdasági, társadalmi, illetve infrastruktúra-ellátottsági adatokból képzett komplex mutatók alapján sorolták be, így megkülönböztve 47 hátrányos hely-

3. ábra

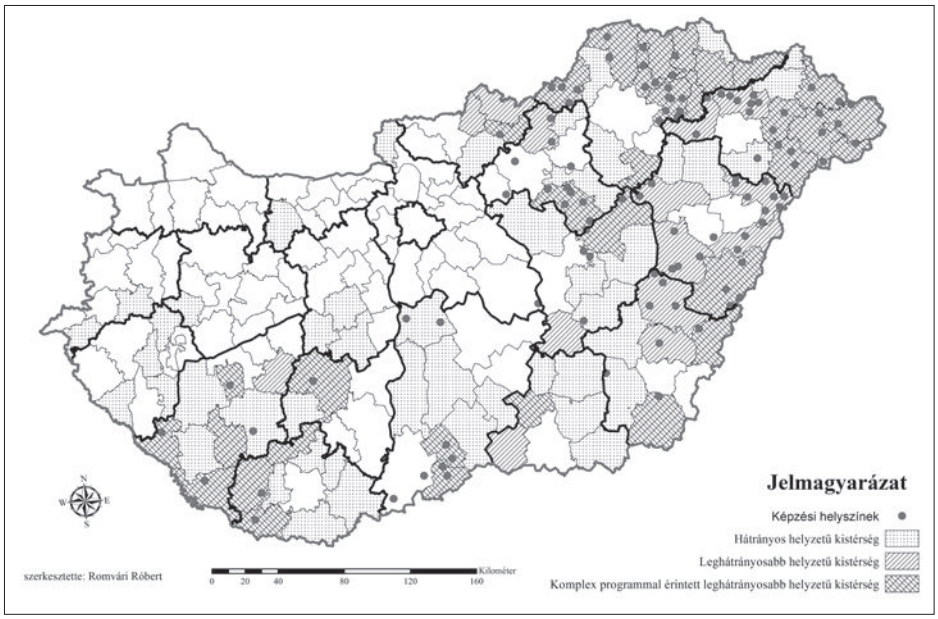
Hátrányos helyzetű kistérségek

Forrás: saját szerkesztés

4. ábra

Képzési helyszínek

Forrás: a Herman Ottó Intézet adatai alapján saját szerkesztés

zetű, 14 leghátrányosabb helyzetű, valamint 33 komplex programmal érintett leghátrányosabb helyzetű kistérséget (3. ábra).

A 4. ábra azon településeket jelöli, melyek mint képzési helyszínek funkcionáltak az oktatások során. Összesen 11 megye 106 települése érintett a HOI koordinálásában 2013 és 2015 között lebonyolított képzésekben.

A HOI szervezésében megvalósított állatgondozó, kerti munkás, valamint sajtkészítő képzések legfontosabb adatait a 2. táblázat tartalmazza.

Az adatok alapján kijelenthető, hogy legnagyobb érdeklődés a kerti munkás képzések iránt mutatkozott, ugyanis a regisztráltak 81,5%-a ezen kurzusra jelentkezett. Elmondható továbbá, hogy a 139 képzésre jelentkezett több mint 2500 fő 93,7%-a tett sikeres vizsgát. Az állatgondozó képzéseken 96%, a sajtkészítő kurzuson 95,7%, míg a kerti munkás „szakon" 93,2% volt ugyanezen arány.

2. táblázat

A Herman Ottó Intézet által szervezett képzések néhány főbb jellemzője

	2013			2014			2015		
	induló létszám	végzettek száma	képzések száma	induló létszám	végzettek száma	képzések száma	induló létszám	végzettek száma	képzések száma
Állatgondozó	nem indult			110	103	7	192	187	12
Kerti munkás	430	401	22	855	785	47	807	764	41
Sajtkészítő	10	10	1	40	38	3	123	117	6
Összesen	440	411		1 005	926		1 122	1 068	

Forrás: a Herman Ottó Intézet adatai alapján saját szerkesztés

Jelen tanulmányban vizsgált három képzési programot áttekintve elmondható, hogy a sajtkészítők feladata a különböző típusú sajtok, valamint a túró technológiai műveleteinek szakszerű, önálló, gazdaságos végrehajtása, tekintettel a munka-, tűz-, környezetvédelmi és higiéniai követelményekre. A sajtkészítő részszakképesítéssel fehérsajt-készítő, keménysajt-készítő, lágysajt-kezelő, ömlesztettsajt-főző, sajtdaráló, sajtérlelő, sajtkészítő, sajtkezelő, sajtpréselő, sajtdaraboló, tejipari gépkezelő munkakörök tölthetők be.

A kerti munkás képzést elvégzők a ház körüli és háztáji kertekben, árutermelő kertekben végezhetnek alapvető kertészeti tevékenységet. Továbbá gyümölcstermő növényeket, szőlőt, zöldségnövényeket telepíthetnek, elvégezhetik a felnevelésük alapvető munkáit, a termőkorú gyümölcsfák és a szőlő fenntartó-karbantartó technológiai műveleteit, az éves ápolási munkákat. A kerti haszonnövényeket szakszerűen betakaríthatják, valamint kertész, zöldségtermesztés, zöldségtermesztő, gyümölcsfagondozó, gyümölcstermesztő, szőlő- és gyümölcstermesztő, szőlőmunkás, illetve szőlőtermesztő munkaköröket tölthetnek be.

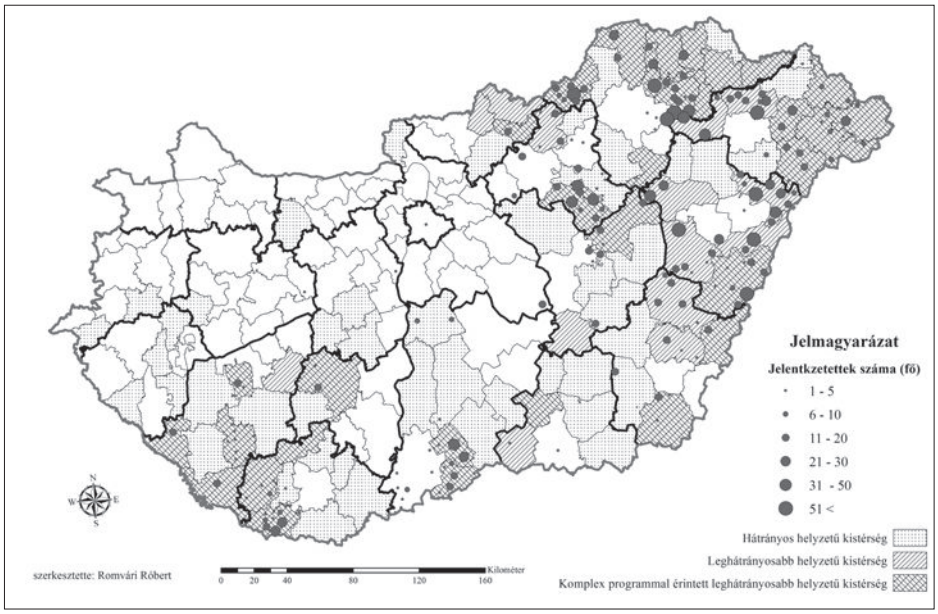
Az állatgondozó képzésen sikeres vizsgát tett közfoglalkoztatott általános állattenyésztési szakismerettel, az ágazaton belüli munkák végzéséhez szükséges fizikai és gyakorlati felkészültséggel rendelkező szakember lesz, aki irányítás alatt képes munkát végezni. Ezzel a részszakképesítéssel állattenyésztő munkakör tölthető be.

Az 5. ábra a három vizsgált év során indított képzésekre jelentkezett személyek lakóhely szerinti területi megoszlását mutatja.

A három választható képzésre összesen 190 településről (13 érintett megye) érkeztek a jelentkezők, legtöbben Kemecse (84), Hosszúpályi (71), valamint Berekböszörmény (61) településekről (5. ábra). A képzésre jelentkezők megoszlása alátámasztja *Czirfusz (2015)* megállapítását, miszerint

5. ábra

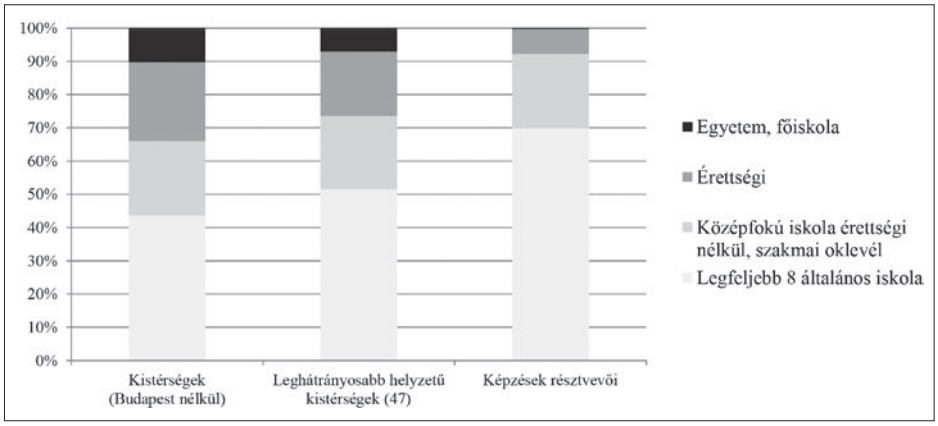
Képzésekre jelentkezettek száma és településenkénti megoszlása

Forrás: a Herman Ottó Intézet adatai alapján saját szerkesztés

6. ábra

A képzésekben érintett kistérségekben élők iskolai végzettsége

Forrás: a Herman Ottó Intézet adatai alapján saját szerkesztés

7. ábra

A képzésekre jelentkezettek nemek szerinti megoszlása

Forrás: a Herman Ottó Intézet adatai alapján saját szerkesztés

a közfoglalkoztatás jellemzően kelet-magyarországi, és azon belül is alapvetően kistelepülési program.

A 6. ábra hazánk kistérségeiben (Budapest nélkül), leghátrányosabb helyzetű kistérségeiben, valamint a HOI szervezésében lebonyolított képzésekben részt vettek iskolai végzettségét mutatja be.

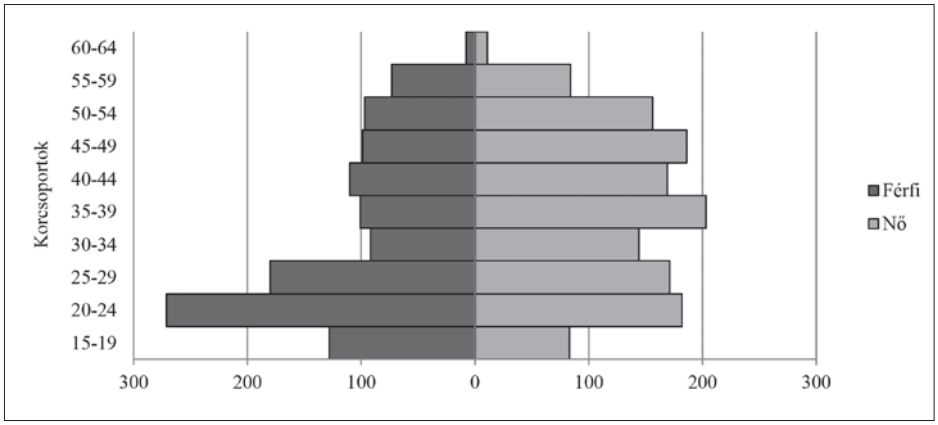
Hazánk 175 kistérségében élők átlagosan 43,6%-a legfeljebb 8 általános iskolai osztályt végzett. Ez az arány az LHH-kistérségekben 51,6%, míg a képzésre jelentkezettek esetében már 69,8%. Az adatok alapján jól érzékelhető, hogy a HOI-képzések által érintett kistérségekben a kevés munkalehetőség és alacsony gazdasági, valamint infrastrukturális fejlettség mellett feltűnően magas az alulképzettek aránya.

A képzésekben érintett szereplők nemek szerinti megoszlását a 7. ábra szemlélteti.

A 7. ábra adatai alapján elmondható, hogy az állatgondozó képzéseken regisztráltak

8. ábra

A képzésben részt vett személyek korcsoportok szerinti megoszlása

Forrás: a Herman Ottó Intézet adatai alapján saját szerkesztés

esetében a férfiak, míg a kerti munkás és sajtkészítő kurzusoknál a nők voltak többségben. Összességében 54,5-45,5% a nemek közötti arány a nők javára, szemben a 2014-es országos adatokkal, melyek szerint a közfoglalkoztatás keretében foglalkoztatott személyek között 54,2% volt a férfiak aránya. Megállapítható továbbá, hogy a nők átlagéletkora magasabb, mint férfi társaiké (37,3 és 33,4 év).

A regisztrált személyek korcsoportok szerinti életkorát vizsgálva érzékelhető (8. ábra), hogy kizárólag a fiatalabb korosztályokban (15–29) van férfitöbblet, az összes többi korcsoportban a nők vannak többen. A férfiak esetében a legnagyobb érdeklődés a 20–24 éves korosztályban, míg a nőknél a 35–39 éves korosztálynál mutatkozik. Megállapítható továbbá, hogy a 45–49 éves korosztálynál idősebb férfiak és nők esetében a kor előrehaladtával a képzések iránti érdeklődés csökken.

A bemutatott eredmények alapján megállapítható, hogy a Herman Ottó Intézet koordinálásában megvalósult képzések a ténylegesen rászorult célcsoportokat érték el. A program hiányossága ugyanakkor, hogy nem ismert a képzéseken sikeres vizsgát tettek tartós munkaerő-piaci elhelyezkedésének aránya. Az *MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpontjának* 2015-ben *Munkaerőpiaci Tükör 2014* címmel megjelent tanulmánykötete kritikusan foglalkozik a közfoglalkoztatás gyakorlatával. A tanulmányban publikált adatok alapján a közfoglalkoztatásban érintettek mindösszesen 13,3%-a talált munkát a munkaerőpiacon, míg 34%-uk újra közmunkás lett.

Kiemelésre érdemes továbbá az úgynevezett „beragadási hatás" (*locking-in effect*), aminek értelmében sokan a közfoglalkoztatási programban való részvétel után felhagynak az aktív munkakereséssel. Nemzetközi és hazai kutatások is alátámasztották mindezt, miszerint képzések vagy közfoglalkoztatási programok esetén többszöri részvétel után az érintetteknél úgynevezett eszközfüggőség alakult ki (*Hudomiet – Kézdi, 2008*).

KÖZFOGLALKOZTATÁSI PROGRAMOK LEHETSÉGES HATÁSAI

Ha a mezőgazdaság mint globális szintű stratégiai ágazat oldaláról közelítünk, úgy Magyarország termőhelyi adottságai akár 30 millió ember élelmiszer-ellátására is le-

hetőséget adnak. Napjainkban a bővülő agrárexport-lehetőségek három legfontosabb tétele – gabona és gabonakészítmény, hús és húskészítmény, zöldségféle és gyümölcs – közül a nagy élőmunka-igényű állattenyésztés és kertészeti növénytermesztés a felvevője a közlemény tárgyát képező részszakképzéseket sikeresen teljesítőknek.

Az érintett képzések során megszerzett tudás segítséget jelent háztáji gazdaságok működtetéséhez. Egyéb, a fenntartható földhasználatra, a mezőgazdasági utak- és belvízelvezető rendszerek karbantartására koncentráló közfoglalkoztatási programok erősíthetik az adott település gazdasági erejét. Amennyiben a település addicionális anyagi forrással rendelkezik, úgy az előállított tej, gyümölcs- és zöldségfélék feldolgozását biztosító üzemek létrehozása tovább javíthatja a programok által érintett települések stabilitását, illetve indukálhatja fejlődésüket.

A HOI által koordinált *Tanyafejlesztési Program (2011–2015)* eredményeinek figyelembevételével indokolt lenne a mezőgazdasággal kapcsolatos képzésekbe bevonni a tanyasi lakosokat, illetve azon személyeket, akik a közeljövőben tervezik tanyára költözésüket. Szerzők megítélése szerint a bemutatott képzések olyan ismereteket adnak, melyek érdemben hozzájárulhatnak a tanyasi gazdaságok üzemeltetéséhez.

A jövő szempontjából kulcskérdés a képzésekkel közvetett módon támogatott helyi gazdaságok működésének fenntarthatóvá tétele, mely folyamatot erősítheti szociális szövetkezetek alapítása (*Kulinyi, 2013*). A hosszú távú stabil működés aztán megadhatja a lehetőséget a piaci viszonyok irányába történő elmozdulásra.

Ezt a folyamatot segíti a Vidékfejlesztési Program 2015. decemberi felhívása, amelyben a kormány az innováció ösztönzését támogatja az élelmiszeriparban. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának fejlesztésére, az ágazaton belüli munkahelyteremtésre irányuló projektek megvalósítására mezőgazdasági termelők, valamint mezőgazdasági termelőnek nem minősülő mikro- és kisvállalkozások nyújthatnak be pályázatot.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) 218/2012. (VIII. 13.) Korm. rendelet a járási (fővárosi kerületi) hivatalokról. – (2) A kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet. – (3) A kistérségek megállapításáról, lehatárolásáról és megváltoztatásának rendjéről szóló 244/2003. (XII. 18.) Korm. rendelet. – (4) A kistérségi besorolást a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, valamint egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2014. évi XVI. törvény. – (5) A közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény. – (6) A megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól szóló 2011. évi CXCI. törvény. – (7) Bakó T. – Cseres-Gergely Zs. – Kálmán J. – Molnár Gy. (kutatásvezető) – Szabó T. (2014): *A munkaerőpiac peremén lévők és a költségvetés.* MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 30 p. – (8) Czirfusz M. (2015): A közfoglalkoztatás térbeli egyenlőtlenségei. In *Munkaerőpiaci tükör 2014.* MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 132 p. – (9) Hudomiet P. – Kézdi G. (2008): Az aktív munkaerő-piaci programok nemzetközi tapasztalatai. *Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás,* 3. évf. 1. sz. 3-37. pp. – (10) Kulinyi M. (szerk.) (2013): *Közfoglalkoztatási ismeretek. Módszertani kézikönyv gyakorlati és elméleti alkalmazóknak.* Esély Labor Egyesület, Budapest – (11) Szabó A. (2013): *A közfoglalkoztatás a gazdasági ciklusok kontextusában.* (Doktori értékezés.) 213 p. – (12) Uszkai A. (2014): Innováció és oktatás az élhetőbb vidékért. *A Falu,* 29. évf. 2. sz. 75-85. pp.

Summary

THE HUMAN RESOURCE SITUATION IN THE HUNGARIAN FOOD ECONOMY

By: Hamza, Eszter – Rácz, Katalin – Juhász, Anikó – Biró, Szabolcs

Keywords: agriculture, food industry, work force, skills, generation change.
JEL-code: Q19.

The development of the food economy cannot be based exclusively on technological development, an increase in competitiveness requires employees who are skilled, trainable, adaptable and motivated by higher incomes and social prestige. One of the biggest challenges in the Hungarian food economy is to ensure the adequate number and quality of human resources. Technological development and the spread of knowledge-intensive production methods draw attention to the demand for a highly-skilled, precise workforce that is open to innovation. Owing to the diversification of activities, the need for multifunctional human resources that can carry out a wide variety of activities and also have theoretical and practical knowledge, arises particularly at the level of small farms. However, owing to the sectoral specificities, a large flexibly employable, not highly qualified, trainable and motivated seasonal labour force is needed in agriculture and food processing. In this field, the biggest challenge is the labour accuracy, reliability and attitude to work. The importance of changes that have taken place in the support policy and regulatory environment as well as the territorial fragmented agricultural employment defined by macroeconomic and social driving forces is shown by the fact that, as a result of a modest growth over the past years, it could offer a job for nearly 350 thousand people in 2015. Of these, 203.2 thousand were employed in agriculture and forestry and 140.3 thousand people worked in the food industry.

According to the results of our analysis, the continuity of sectoral labour supply would require the development of a training system which is practice-oriented, conveys up-to-date knowledge, follows the ongoing technological development in the sector and focuses on management capabilities necessary for farm management. The seasonal labour force demand as a sectoral specificity will require a more flexible accounting system and the use of an 'annual working time frame'. In order to retain the new entrants and young people in the sector for a longer term, incentives such as increasing salaries, ensuring equity shares and developing a career model would be beneficial.

THE PLACE AND ROLE OF THE HERMAN OTTO INSTITUTE IN PUBLIC EMPLOYMENT

By: Mezőszentgyörgyi, Dávid – Romvári, Róbert

Keywords: courses, rural development, agriculture.
JEL-code: Q13.

The basic objective of the public employment system is to provide transition from unemployment to the primary labour market. There has been a continuous increase in the public training programmes concerned and the number of participants over the last few years. Special courses connected to agricultural production, namely training for

animal husbandry workers, garden workers and cheesemakers were coordinated by the Herman Otto Institute (HOI) and its predecessor in title between 2013 and 2015. More than 2400 participants from 106 settlements of 11 counties successfully completed one of the 139 courses and were given the opportunity to find a job in labour intensive animal breeding and horticulture. According to the data, the proportion of the population that is poorly trained is markedly high in the most backward micro regions. However, the target group of the courses coordinated by the HOI overlapped that part of the population. Hungary, similarly to the European Union, is prioritising the expansion of employment and supporting the integration of poorly educated citizens. The presented results of the special education courses of the micro-regions concerned are in accordance with the job creation activity of the Rural Development Programme.

WHY DO NOT HUNGARIAN PEOPLE EAT MORE FISH? FACTORS WHICH INFLUENCE FISH CONSUMPTION IN HUNGARIAN SOCIETY TODAY

By: Temesi, Ágoston

Keywords: risks of consumption, fish consumption activity, consumer survey, attitude to fish consumption, healthy nutrition
JEL-code: Q13.

According to the results of a consumer survey which investigated the factors influencing the consumption of fish by the Hungarian population, among the reasons for low fish consumption the following are the most important: 'the bones in fish are unpleasant', 'preparing fish at home needs a lot of work' and 'I am not well informed about fish'.

Grouping the factors which were investigated in the consumer survey according to the perceived types of risk, based on the answers of more than 1000 respondents, it can be stated that the decisions concerning fish consumption are influenced primarily by functional risks. Others which cannot be ignored are physical, financial, psychological (unpleasant experience or sensory qualities) risks, while social risks are the least important. Our analysis highlighted that while by the increase in consumption, the consumer perception of all the examined functional, social, psychological and financial risks gradually decreased, physical risks did not change essentially.

Based on these findings it can be stated that during marketing activity related to fish products, consumer segmentation is reasonable, based on the quantity of consumption, because consumers with different fish consumption activities experience different barriers and do not experience these barriers to the same extent. However, those product developers which are reducing the physical risks of fish consumption should not use the segmentation based on the scale of consumption.

Women perceive functional, physical, psychological and financial types of risk as more significant barriers than do men. The exceptions are social risks, which are perceived similarly by both genders. Those product developers which are reducing the social risks of fish consumption should not use the segmentation based on gender.

From the research on age groups it can be ascertained that, during product development, special attention should be paid to consumers aged between 18 and 25 and over 55 years old, given that these groups are affected most intensively by the barriers listed in the different types of risk.